

Vienotības spožums un aizmirstības posts

Antra Lāce

Nedēļas nogalē uz Cēsu pusi dodoties, posmā starp Jāņmuižu un Bušu gravu gandrīz iebraucām filmēšanas laukumā, ja ne policijas mašīna pretī un smaidoša (diez kāpēc, nesapratām) meitene formas tērpā: jānogriežas uz Priekuļiem! Atpakaļbraucot Cēsu pievārtē bija līdzīgi, bet šoreiz mums sirsnīgi paskaidroja arī iemeslu: uzņem Baltijas ceļu! Tad arī sapratām, jo par pieteikšanos masu skatiem spēlfilmāi «Paradīze 89» paši ziņojām jau pavasarī.

Ka tā nav parasta situācija — statistu piedalīšanās filmas uzņemšanā, varēja apjaust vēlāk no TV un sociālajiem tīkliem, no dalībnieku stāstiem. Vairāki simti cilvēku bija atsaukušies uz aicinājumu vienu dienu kļūt par statistiem, lai vai nu atkal pēc 27 gadiem atgrieztos unikālajā notikumā, vai arī pirmoreiz izjustu, kas īsti bija Baltijas ceļš 1989. gada 23. augusta vakarā, kad Lietuvā, Latvijā un Igaunijā simttūkstošiem cilvēku sadēvēs rokās, lai apliecinātu vienotību protestā pret divu lielvalstu — Vācijas un Krievijas — noziedzīgo vienošanos 1939. gada 23. augustā, kas vēsturē

iegājusi kā Molotova-Ribentropa pakts un akceptēja slepeno vienošanos par okupāciju. Lēsts, ka akcijas dalībnieku bijis vairāk par miljonu, iespējams, divi miljoni, — daudz būtiskāk, ka ķēde trijās valstīs nepārtūka pat nomaļās vietās. Tas bija unikāls vienotības brīdis saulainā augusta vakarā un kā gaišs punkts arī palicis triju valstu iedzīvotāju atmiņā, šo unikalitāti atzinusi arī UNESCO.

Atcerēsimies: pirms 27 gadiem ļaudis akcijas ķēdē nostājās gan protestējot, gan demonstrējot vienotību. Vēl pagājušā gadsimta 80. gadu nogalē Molotova-Ribentropa vienošanās sekas bija pilnīga realitāte — Baltijas valstu okupācija turpinājās, taču padomju vara uzturēja spēkā mītu par Lietuvas, Latvijas un Igaunijas brīvprātīgo iestāšanos Padomju Savienībā 1940. gadā. Vēl pēc gandrīz pieciem gadu desmitiem tika noliegta pakta slepeno protokolu esamība. Cilvēki, kas organizēja protesta un vienotības ķēdi un kas tajā stāvēja, prasīja šo dokumentu esamības publisku atzīšanu saistībā ar Baltijas valstu neatkarības atjaunošanu. Fakts, ka šis neatkarīgās valstis reāli pastāvēja pirms Otrā pasaules kara, bija spēcīgākais arguments. Vēl nebija ne 1990. gada 4. maija vēsturiskā lēmuma, ne 1991. gada janvāra barikāžu, ne 1991. gada 21. augusta, kas faktiski atjaunoja

Latvijas neatkarību. Taču ļaudis ticēja, ka vienotība uzvarēs, — tāds spēks bija šajās sadotajās rokās. Ideja, ka mums atkal BŪS sava valsts.

Kas bija tas spēks, kas nupat, pirms dažām dienām, lika simtiem cilvēku posties 2016. gada «Baltijas ceļam» — neparastajai sajūtu restaurācijai? Meklēt tālaika pārnēsājamos radioaparātus, moskvičus un žiguļus, apģērbus, pētīt 80. gadu nogales frizūras un apavus, puķainās kleitas un kļošanas? Atmiņas, neizstāstāmās sajūtas. Jo tās vēl ir dzīvas, kaut arī aizvilšanās, skepses un gadu kalniem pabalējušas. Un atmiņas ir no tām dārgākajām mantām, kas mums pieder.

Daudzi uz filmēšanu bija nēmuši līdz bērnus — lai viņi uzzinātu. Jau nieši, kam tagad tik daudz gadu kā toreiz vecākiem, atnāca paši. Un tomēr. Redzot kaut vai to, kādas viņnedēļ bija atbildes uz mūsu *Liesmas* jautājumiem par 21. augustu pirms 25 gadiem, ir bažas — vai Latvijas visjaunākās vēstures fakti, pat visizcilākie, ir gana stipri mūsu pasaulesainā un vai arī pēc gadu desmitiem ļaudis zinās, kas bija Baltijas ceļš, kas 1990. gada 4. maijs, kas janvāra barikādes un kas — 21. augusts 1991. gadā? Un kāda bija šo notikumu nozīme tajā, ka mums IR sava valsts — lielākais, kas tautai var piederēt?